

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 461 คน มีนักศึกษาเข้าสอบ 456 คน คิดเป็นร้อยละ 98.92 ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลมีความสมบูรณ์ 456 ฉบับ นำมาวิเคราะห์ และนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 1

จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ ของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปี

นักศึกษาพยาบาล	จำนวน(คน)		อายุ(ปี)	
	n	ร้อยละ	\bar{x}	SD
ชั้นปีที่ 1	126	27.63	18.6	0.58
ชั้นปีที่ 2	124	27.19	19.6	0.57
ชั้นปีที่ 3	160	35.09	20.5	0.46
ชั้นปีที่ 4	46	10.09	21.9	0.74
รวม	456	100.00		

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.09 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.09 ของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นตามระดับชั้นปี เรียงตามลำดับชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 เป็น 18.6 19.6 20.5 และ 21.9 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 2

จำนวน และร้อยละ ของภูมิหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล จําแนกตามระดับชั้นปี

นักศึกษาพยาบาล	จำนวน	ภูมิหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษา			
		วิทย์คณิต	ร้อยละ	ศิลป์คำนวณ	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	126	125	99.21	1	0.97
ชั้นปีที่ 2	124	124	100.00	-	-
ชั้นปีที่ 3	160	159	99.38	1	0.63
ชั้นปีที่ 4	46	45	97.83	1	2.17

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษานักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ มีภูมิหลังการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียนสายวิทย์คณิต นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เรียนสายวิทย์คณิตทั้งหมด นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 เรียน ศิลป์คำนวณ ชั้นปีละ 1 คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
อุตรดิตถ์

ตารางที่ 3

คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ระดับเปอร์เซ็นต์ที่ 25
50 และ 75 ของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามระดับชั้นปี

เปอร์เซ็นต์	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
75	61.00	61.75	63.00	63.25
50	58.00	57.50	59.00	61.50
25	54.00	53.00	56.00	58.00
N	126	124	160	46
Mean	57.45	57.35	58.78	60.61
S.D.	4.6	5.68	4.30	3.96

จากตารางที่ 3 แสดงคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของกลุ่มตัวอย่างนัก
ศึกษาชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ สูงที่สุดเป็น 60.61 และคะแนนที่ระดับเปอร์เซ็นต์ 25 50 75 เป็น 58.00 61.50 63.25
ตามลำดับ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมาคือ 58.78 และ คะแนนที่ระดับเปอร์เซ็นต์
25 50 75 เป็น 56.00 59.00 63.00 ตามลำดับ โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 มีคะแนนเฉลี่ย และ
คะแนนที่ระดับเปอร์เซ็นต์ 25 50 75 ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4

คะแนนเต็ม ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 จำแนกตามแบบสอบย่อยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1

แบบสอบ	คะแนนเต็ม	ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ	\bar{x}	S.D.
1. การอนุมาน	20	36.75	7.35	2.22
2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น	16	73.19	11.71	1.58
3. การนิรนัย	25	60.28	15.07	2.19
4. การตีความ	24	59.25	14.22	2.72
5. การประเมินการอ้างเหตุผล	15	61.07	9.16	1.81
รวม				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	100	57.45	57.45	4.68

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 73.19 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนนด้านการอนุมานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.75 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนนด้านการนิรนัย และการประเมินการอ้างเหตุผล ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 59.25 60.28 และ 61.07 ตามลำดับของคะแนนเต็มรายด้าน

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการอนุมาน การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความ และการประเมินการอ้างเหตุผล เท่ากับ 7.35 11.71 15.07 14.22 และ 9.16 ตามลำดับ

ตารางที่ 5

คะแนนเต็ม ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
จำแนกตามแบบสอบย่อยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2

แบบสอบ	คะแนนเต็ม	ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ	\bar{x}	S.D.
1. การอนุมาน	20	36.00	7.20	2.36
2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น	16	70.50	11.28	1.88
3. การนิรนัย	25	60.88	15.22	2.39
4. การตีความ	24	59.33	14.28	2.34
5. การประเมินการอ้างเหตุผล	15	62.67	9.40	1.89
รวม				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	100	57.35	57.35	5.68

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.50 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนนด้านการอนุมานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.00 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนนด้านการตีความ การนิรนัย และการประเมินการอ้างเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 59.33 60.88 และ 62.67 ตามลำดับของคะแนนเต็มรายด้าน

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการอนุมาน การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความ และการประเมินการอ้างเหตุผล เท่ากับ 7.20 11.28 15.22 14.28 และ 9.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 6

**คะแนนเต็ม ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
จำแนกตามแบบสอบย่อยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3**

แบบสอบ	คะแนนเต็ม	ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ	\bar{x}	S.D.
1. การอนุมาน	20	36.80	7.36	1.97
2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น	16	74.38	11.91	1.62
3. การนิรนัย	25	60.24	15.06	2.24
4. การตีความ	24	62.83	15.08	2.36
5. การประเมินการอ้างเหตุผล	15	62.40	9.36	1.71
รวม				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	100	58.78	58.78	4.30

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.38 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนนด้านการอนุมานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.80 ของคะแนนเต็มรายด้าน โดยมีคะแนนด้านนิรนัย การประเมินการอ้างเหตุผล และ การตีความ คิดเป็นร้อยละ 60.24 62.40 และ 62.83 ของคะแนนเต็มรายด้าน ตามลำดับ

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการอนุมาน การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความ และการประเมินการอ้างเหตุผล เท่ากับ 7.36 11.91 15.06 15.08 และ 9.36 ตามลำดับ

ตารางที่ 7

คะแนนเต็ม ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
จำแนกตามแบบสอบย่อยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4

แบบสอบ	คะแนนเต็ม	ได้คะแนนคิดเป็นร้อยละ	\bar{x}	S.D.
1. การอนุมาน	20	41.20	8.24	1.72
2. การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น	16	74.13	11.86	1.39
3. การนิรนัย	25	65.36	16.34	1.68
4. การตีความ	24	61.75	14.82	2.40
5. การประเมินการอ้างเหตุผล	15	62.20	9.33	1.78
รวม				
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	100	60.61	60.61	3.96

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.13 ของคะแนนเต็มรายด้าน และมีคะแนน ด้านการอนุมานน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.20 ของคะแนนเต็มรายด้าน โดยมีคะแนนด้านการตีความ การประเมินการอ้างเหตุผล และการนิรนัย คิดเป็นร้อยละ 61.75 62.20 และ 65.36 ของคะแนนเต็ม รายด้าน ตามลำดับ

ส่วนคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการอนุมาน การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความ และการประเมินการอ้างเหตุผล เท่ากับ 8.24 11.86 16.34 14.82 และ 9.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 8

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของกุ่มตัวอย่างนักศึกษา
พยาบาล โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกุ่ม	3	481.605	160.535	7.012***
ภายในกุ่ม	452	10,347.603	22.892	
รวม	456	10,829.208		

*** $p < .001$

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมของกุ่ม
ตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 9

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 โดยวิธีของซฟเฟ

นักศึกษาพยาบาล	คะแนนเฉลี่ย	ระดับชั้นปี			
		ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
ชั้นปีที่ 1	57.45	-			
ชั้นปีที่ 2	57.35	-	-		
ชั้นปีที่ 3	58.78	-	-	-	
ชั้นปีที่ 4	60.61	*	*	-	-

* P < .05

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปี เป็นรายคู่ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีความแตกต่างกับค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาศักยภาพความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี จำแนกตามระดับชั้นปีและเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างชั้นปี อภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล จำแนกนักศึกษาพยาบาลตามระดับชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 เท่ากับ 57.45 57.35 58.78 และ 60.61 ตามลำดับ (ตารางที่ 3) หรือ คิดเป็นร้อยละ 57.45 57.35 58.78 และ 60.61 ตามลำดับจะเห็นได้ว่านักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกนุช จำภักตร์ (2539) ศศิธร จิตคพุทธิ (2539) ที่ศึกษาศักยภาพการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาลของสถาบันภาครัฐทั่วประเทศ และนักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง พบว่าความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ดวงเนตร ธรรมกุล (2539) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี ที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักกับเรียนแบบดั้งเดิม พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังทดลองของทั้งสองกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนอยู่ในระหว่างร้อยละ 65.16 ถึง 66.59 และพบว่า ถึงแม้ว่านักศึกษาจะมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้นตามระยะเวลาการศึกษา แต่ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง การที่คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี นั้นถึงแม้จะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนนั้นประกอบไปด้วยวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ เช่น การอภิปรายกลุ่ม การใช้กรณีศึกษา การใช้ปัญหาเป็นหลัก การสัมมนาและบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นรูปแบบเอื้ออำนวยต่อการพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนบางส่วนอาจยังขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงในการนำมาใช้สอน (พร้อมจิตร ห่อนบุญเทิม, 2538 ; ทิศนา แจมมณี, 2540) ประกอบกับการสอนภาคทฤษฎีของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสุพรรณบุรี ยังนิยมใช้การสอนแบบบรรยายเน้นเนื้อหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95 (ศศมน ศรีสุทธีศักดิ์ และ มณฑา จงกล่อม, 2541) ซึ่งการสอนแบบบรรยายเป็นวิธีการสอนที่พัฒนาการคิดได้น้อยที่สุด จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ไม่สูงมากนัก

นอกจากนั้น ผู้สอนควรจะเป็นผู้เอื้ออำนวยและกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิดด้วยตนเอง แต่ในการตั้งคำถามที่ดี ต้องมีการวางแผนเตรียมลักษณะและสถานการณ์เพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดล่วงหน้า ผู้สอนจะต้องมีการจัดเตรียมแบบการสอนและต้องมีความสามารถในการใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดตลอดเวลา จากการศึกษาการใช้คำถามของอาจารย์พยาบาล โดย รุจิรา ธิบสุข และจินตนา ยูนิพันธ์ (2538) พบว่า อาจารย์พยาบาลมีทักษะในการใช้คำถามในระดับมาก แต่มีทักษะด้านกระตุ้นให้เกิดการคิดอยู่ในระดับปานกลาง เป็นการใช้คำถามระดับรู้งามากที่สุด ร้อยละ 61 ในขณะที่มีการใช้คำถามในระดับการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล น้อยกว่า ร้อยละ 25 ซึ่งอาจจะมีผลทำให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาเล็กน้อย และอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก

ในการเรียนการสอนทางการพยาบาล มีการจัดระบบการคิดโดยใช้กระบวนการพยาบาลเป็นหลัก นักศึกษาพยาบาลจะได้รับการฝึกการคิดอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการแต่ละราย จากการศึกษาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล อาจารย์พยาบาลคิดว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความสามารถในระดับปานกลาง (สิริยา สัมมาวาจ, 2542) อาจแสดงถึงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับปานกลางได้

การที่นักศึกษาพยาบาล มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับที่ไม่สูงมากนัก ทั้งที่ได้รับการฝึกฝนในกระบวนการเรียนการสอนทางการพยาบาลแล้ว อย่างไรก็ตามการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นลักษณะการคิดที่เป็นกระบวนการ ต้องอาศัยทัศนคติ ความรู้และทักษะในการเรียนรู้และฝึกฝน ลักษณะการคิด และทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐาน ตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา แล้วพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นกระบวนการคิดที่มีคุณภาพจนเกิดเป็นพฤติกรรมถาวรต่อไป ซึ่งในระบบการศึกษาของไทยส่วนใหญ่มุ่งสอนให้ท่องจำ โดยครูคือผู้ให้ความรู้และเนื้อหา ผู้เรียนเป็นผู้คอยรับฟังและเชื่อตามสิ่งที่ครูบอก ทำให้ผู้เรียน ไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทำให้การพัฒนาการคิดในขั้นสูงไม่ดีเท่าที่ควร (ทิตนา แจมมณี, 2540) ประกอบกับการพัฒนาการด้านการคิด เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลที่เป็นนามธรรม ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการปรากฏให้เห็นการพัฒนาอย่างชัดเจน และยากแก่การวัดและการประเมิน

วาติกา (Valiga, 1983) ศึกษาพัฒนาการด้านการคิด (cognitive development) ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ พบว่ามีคะแนนการพัฒนาสูงขึ้นตามลำดับทุกปีการศึกษา แต่ลักษณะหรือรูปแบบการคิดยังอยู่ในขั้นการพึ่งพาผู้อื่นในการเชื่อหรือตัดสินใจการกระทำ และหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา ไม่สามารถ

สร้างทางเลือกหรือ ลงความเห็นในรูปแบบทางพฤติกรรมเชิงวิชาชีพด้วยตนเองได้ เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลางได้

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านักศึกษาพยาบาลจะมีการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ต่อการปฏิบัติการพยาบาลระดับวิชาชีพในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรเข้าสู่วิชาชีพการพยาบาล จะต้องตระหนักในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดเป็นพฤติกรรมถาวรและมีในระดับสูง เนื่องจากงานบริการพยาบาลเป็นงานที่ปฏิบัติการแก้ปัญหาสุขภาพ ปฏิบัติโดยตรงต่อมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่แปรผันตลอดเวลา ส่วนใหญ่พยาบาลมักต้องแก้ปัญหาขณะปฏิบัติการในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้นอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยข้อมูลเท่าที่มีและไม่มีเวลามากพอในการระดมสมองหาทางเลือกในการแก้ปัญหา (Leddy & Pepper, 1998) ผู้ให้การพยาบาลต้องใช้ความรู้และทักษะทางสติปัญญา แก้ปัญหารวมถึงการตัดสินใจ ต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรอบคอบภายใต้เงื่อนไข หรือสถานการณ์ขณะที่เผชิญอยู่ เพื่อเลือกจะเชื่อหรือลงมือปฏิบัติการอย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัยที่สุดต่อชีวิตและสุขภาพ นั่นคือต้องสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูง เพราะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่เป็นคุณลักษณะภายในส่วนบุคคล (intrapersonal skill) ที่ใช้ในการจัดการการดูแล มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการให้การพยาบาล (Rachel, 1989 อ้างใน อรพรรณ ถีนบุญรัชชัย, 2538 ; Jones, 1996 cite in Leddy & Pepper, 1998)

เมื่อพิจารณาความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายด้านพบว่า นักศึกษาทุกชั้นปีทำคะแนนด้านด้านการอนุมานได้น้อยที่สุด ร้อยละ 36.00 ถึง 41.20 ของคะแนนเต็มรายด้าน เป็นไปในทางเดียวกับการศึกษาของศศิธร จิตตพุทธิ (2539) และดวงเนตร ธรรมกุล (2539) พบว่า นักศึกษาสามารถทำคะแนนด้านการอนุมานค่าที่ต่ำสุดเช่นเดียวกัน จากการศึกษาของ กนกนุช จำภักตร์ (2539) พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีคะแนนความสามารถด้านการอนุมานอยู่ในระดับปานกลาง(ร้อยละ52.56) รองลงมาคือระดับต่ำ (ร้อยละ 47.44) โดยไม่มีนักศึกษาคิดทำคะแนนได้สูงเลย นอกจากนั้น ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล (2535) ทำการตรวจสอบแบบสอบถามการคิดอย่างมีวิจารณญาณของวัดสัน และเกลเซอร์ พบว่าแบบสอบถามด้านการอนุมาน เป็นแบบสอบถามที่ยากที่สุด มีค่าความยาก เท่ากับ .58 และ โอกาสตอบถูก โดยการเดาเป็นไปได้น้อย เนื่องจากการตอบมี 4 ตัวเลือก ดังนั้นการจะทำคะแนนได้ดีคือสามารถคิดในเชิงอนุมานได้ดี อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องจากความเข้าใจเกี่ยวกับกรอนุมานยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้ผู้ทดสอบแปลผลผิดพลาดได้ ประกอบกับการอนุมาน เป็นการพิจารณาความเป็นไปได้ของข้อสรุปจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ต้องใช้ความรู้ทั่วไป หรือข้อมูลที่แต่ละคนเคยได้รับรู้มาก่อนที่ นอกเหนือจากสถานการณ์ที่กำหนดร่วมตัดสินใจความเป็นไปได้ของข้อสรุป การพิจารณาอาจขึ้นอยู่กับ

สิ่งที่ผู้ตอบเคยรู้ ใช้มุมมองกว้าง พิจารณาหลายแง่มุม จึงจะสะท้อนความสามารถในการอนุมานได้ถูกต้องด้วย

คะแนนเฉลี่ยด้านการนิรนัย การตีความ และการประเมินการอ้างเหตุผล ของนักศึกษาทุกชั้นปี อยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า ลักษณะการคิดแบบนิรนัย เป็นการอ้างเหตุผลที่ข้อสรุปเป็นจริงตามเงื่อนไขของข้ออ้าง คิดจากหลักทั่วไปหรือหลักใหญ่ๆ ไปยังบทสรุป ซึ่งเป็น ข้อเท็จจริงที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน ทำให้มีการคิดและฝึกฝน อยู่เสมอ ด้านการตีความนั้น เป็นการใช้การลงความเห็น 2 ลักษณะในการสรุป ข้อสรุปบางกรณี เป็นเรื่องทั่วไป ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำหนด ในบางกรณี ข้อสรุปเป็นการอธิบายในเรื่องข้อเท็จจริง ถ้าข้อสรุปนั้นถูกต้องและเป็นที่ยอมรับแล้ว นั้นหมายถึง จะไม่มีข้อสรุปใดๆ ตามมาอีก อย่างไม่มีข้อสงสัย จึงไม่ต้องมีการแยกแยะคุณสมบัติของแต่ละข้อสรุปอีก การพิจารณาเลือกคำตอบจึงไม่ยากนัก ส่วนการประเมินการอ้างเหตุผล เป็นการสนับสนุนคำตอบต่อคำถามตัดสินความถูกต้องเกี่ยวกับข้อความของการอ้างเหตุผล ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ พิจารณาเฉพาะเรื่องที่กำหนดให้ ว่าเป็นเหตุผลที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ หรือมีน้ำหนักหรือไม่ เห็นได้ชัดเจนว่า จะต้องพิจารณาเหตุผลเดียวไม่ซับซ้อน ผู้ตอบต้องไม่นำทัศนะส่วนตัวเข้าไปประเมิน จึงเห็นได้ว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ทำคะแนนได้ปานกลาง ถึงค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับการอนุมานแล้ว ข้อคำถามมีความซับซ้อนต่างกัน ในการอนุมาน ต้องใช้การตั้งสมมติฐาน รวบรวมความคิด และสรุปอ้างอิงจากหลักฐาน ในมุมมองกว้าง คะแนนด้านอนุมานจึงต่ำกว่ามาก

นักศึกษาทุกชั้นปี ทำคะแนนเฉลี่ยด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นได้มากที่สุด ร้อยละ 70.50 ถึง 74.38 ของคะแนนเต็มรายด้าน อาจจะเป็นเนื่องจากแบบสอบด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น เป็นแบบสอบที่ง่ายที่สุด ค่าความยากโดยรวม .72 ค่าความยากรายข้ออยู่ในช่วง .58 ถึง .90 มีเพียง 2 ข้อ ที่ค่อนข้างยาก คือมีค่าความยากเท่ากับ .23 และ .45 (ประเทืองทิพย์ นวพรไพศาล, 2535) ผลการศึกษาครั้งนี้ ต่างจากการศึกษาของกนกนุช ขำภักตร์(2539) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่สามารถทำคะแนนด้านการนิรนัยได้ในระดับสูง (ร้อยละ 68.46) ส่วนด้านอื่นๆ ทำคะแนนได้ในระดับปานกลาง

ในการเรียนการสอนวิชาทางการพยาบาลนั้น ได้นำกระบวนการพยาบาลมาใช้เป็นแนวทางจัดระบบการคิดที่ถือว่าเป็นลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางการพยาบาล แต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาลต้องใช้ความสามารถแต่ละด้านของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เริ่มจากขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ต้องใช้ความสามารถในการอนุมาน การตีความ และการนิรนัย ข้อมูลที่ได้มา เพื่อระบุประเด็นปัญหา ในขั้นการกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล จะต้องพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลระบุลักษณะข้อมูล ตั้งสมมติฐาน การลงข้อสรุป (ตีความหมายข้อมูล) การประเมินผล(กำหนดข้อวินิจฉัย

การพยาบาล) ใช้การอนุมาน การนิรนัย และ กำหนดข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อนำสู่การกำหนดแผนการพยาบาลต่อไป

ขั้นกำหนดแผนการพยาบาล ต้องใช้ความสามารถในการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อตั้งสมมติฐาน ว่าควรกำหนดกิจกรรมการพยาบาลอย่างไร จึงจะตอบสนองความต้องการทางการพยาบาลของผู้รับบริการได้เหมาะสม กับข้อวินิจฉัยปัญหาทางการพยาบาลอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยการอนุมาน การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย

ขั้นปฏิบัติการพยาบาล ต้องใช้ความสามารถด้านการนิรนัยในการตรวจสอบความสัมพันธ์ของกิจกรรมการพยาบาลกับผลลัพธ์ที่ได้ ทำการประเมินผล ต้องใช้ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง มาช่วยพิจารณาผลลัพธ์ที่เป็นปัญหาทางการพยาบาลที่ค้างอยู่ และ ใช้ความสามารถในการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น มาตั้งสมมติฐานเพื่อกำหนดกิจกรรมต่อไป จากที่นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการใช้กระบวนการพยาบาล จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ มีคะแนนความสามารถรายด้านของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่ละด้านค่อนข้างต่ำ ถึงปานกลาง มีความสามารถค่อนข้างสูงในด้านเดียวคือ การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น ทำให้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ความสามารถรายด้าน ทุกด้านเป็นองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ไม่สามารถแยกจากความสามารถโดยรวมของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารสถาบันการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในการเตรียมบุคลากรพยาบาลวิชาชีพ ควรตระหนักในการพัฒนาความสามารถรายด้านของการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้ง 5 ด้าน ให้อยู่ในระดับสูง ซึ่งจะส่งผลให้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมสูงด้วย

2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาล แต่ละชั้นปี

จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยรวมของนักศึกษาชั้นปีที่สูงกว่า มีคะแนนมากกว่าชั้นปีที่ต่ำกว่า (ตารางที่ 3) เมื่อเปรียบเทียบทางสถิติพบว่ามีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 8) โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 9) สอดคล้องกับการศึกษาของโคคินดา(Kokinda, 1989)ที่ศึกษาระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล พบว่า คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นตามระดับชั้นปีที่สูงขึ้น โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีคะแนนการ

คิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษา ของเบอร์เกอร์ เฟรดเดอริกสัน กรอส และคณะ และมิลเลอร์ (Berger, 1984; Frederickson, 1979; Gross, et. al., 1987; Miller, 1992) ที่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มื่อสำเร็จการศึกษา เพิ่มขึ้น จากก่อนเข้าศึกษา เป็นการสนับสนุนว่าการศึกษาพยาบาล ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรการศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนในระดับชั้นปีที่ 1 และ ชั้น ปีที่ 2 เป็นการเรียนเฉพาะภาคทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานทั่วไปและวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ซึ่งเป็นความรู้ที่ เน้นเนื้อหา หลักการ ทฤษฎี ส่วนใหญ่ใช้ความจำและความเข้าใจ การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็น การบรรยาย อภิปราย และทำรายงาน การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการเริ่มต้นให้รู้จักขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล ฝึกหัดนักศึกษาให้รู้จักแยกปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลสุขภาพเบื้องต้น เฉพาะภาคทฤษฎี นักศึกษามักยึดความรู้ตามหลักการในทฤษฎี โดยเริ่มฝึกหัด แก้ปัญหาสุขภาพเบื้องต้นในสถานการณ์จริงในคลินิก เมื่อเรียนในชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ส่วนใหญ่ จะเน้นการฝึกทักษะปฏิบัติการพยาบาล ความเอื้ออำนวยต่อการใช้วิธีการสอนเพื่อพัฒนาการคิดมีน้อย ส่วนในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 เป็นการเรียนหมวดวิชาชีพการพยาบาล และวิชาเลือก ซึ่งมีรูปแบบ การเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อนำความรู้ในภาคทฤษฎีไปใช้ในสถานการณ์จริง นักศึกษา ต้องฝึกฝนการจัดการกับความรู้ นำสู่การสืบค้น วิเคราะห์ภาวะสุขภาพของผู้รับบริการ อ้างอิงนำไปสู่การ ตั้งสมมติฐานเพื่ออธิบายปัญหาของผู้รับบริการแต่ละราย ซึ่งต้องประมวลข้อมูลทั้ง ชีว จิต สังคม และ ศาสตร์ต่างๆ เพื่อวางแผนและนำสู่การปฏิบัติการแก้ปัญหาแก่ผู้รับบริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะวิชาในการเรียนการสอนระดับชั้นปีที่ 3 และ 4 เอื้ออำนวยให้สามารถเลือกวิธีการสอนที่เปิด โอกาสให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์มากขึ้นส่งเสริมการพัฒนาการคิดของนักศึกษาได้ดีกว่าระดับชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 2

ในการศึกษาภาคปฏิบัติ ของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 เปลี่ยนจากการฝึกที่เน้น ทักษะปฏิบัติการพยาบาล มาเป็นการฝึกปฏิบัติการแก้ปัญหาทางการพยาบาลให้ผู้รับบริการโดยตรง ซึ่ง ต้องใช้การผสมผสานทักษะการคิดพื้นฐานหลาย ๆ แบบเข้ากับ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ใช้การคิด เป็นกระบวนการ โดยอาศัยกระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือจัดระบบระเบียบความคิด ซึ่งถือว่าเป็น กระบวนการคิดมีวิจารณญาณในวิชาชีพการพยาบาล ดังนั้น นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จึง ได้รับการฝึกใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกระบวนการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง โดยในชั้นปีที่ 3 เน้น การปฏิบัติการดูแล แก้ปัญหาสุขภาพผู้รับบริการรายบุคคลในแต่ละประเภทของผู้รับบริการในฐานะ

ผู้ปฏิบัติการพยาบาล ส่วนในชั้นปีที่ 4 ฝึกประสบการณ์การดูแลผู้รับบริการแต่ละประเภทเพิ่มเติม ขณะเดียวกัน จะมีการฝึกฝนทักษะที่เป็นคุณลักษณะจำเป็นในการเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต เช่น ฝึกบทบาทการบริหารจัดการในหอผู้ป่วย บทบาทผู้ร่วมทีมสุขภาพ บทบาทการเป็นผู้นำ เป็นต้น เหล่านี้เป็นการให้โอกาสนักศึกษามีส่วนร่วมและให้อิสระในการแก้ปัญหาและตัดสินใจในคลินิกโดยตรง รวมถึงรับผิดชอบการกระทำและผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนเองและผู้ร่วมทีม นักศึกษาจะต้องพึ่งพาตนเองในการคิดมากขึ้น จะเห็นว่าประสบการณ์ที่มีมากกว่าของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาชั้นปีที่ต่ำกว่าทั้งในแง่จำนวนครั้งการฝึกฝน และความหลากหลายของแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ ที่มีทั้งที่เป็นแหล่งฝึกหลัก แหล่งฝึกในชุมชน และแหล่งฝึกเครือข่ายต่างจังหวัด ทำให้นักศึกษาได้เผชิญกับสถานการณ์จริงในสภาพสิ่งแวดล้อมหลายรูปแบบ รวมถึงความแตกต่างของบทบาทตามสถานการณ์หรือเป้าหมายในการคิด นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จึงมีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 1 เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสบการณ์ที่ได้รับทั้งการเผชิญสถานการณ์ การปฏิบัติการคิด การลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา ซึ่งนักศึกษาได้ฝึกการคิดตามกระบวนการพยาบาล จากระดับความรู้เบื้องต้นง่าย ๆ และประสบการณ์น้อย ไปสู่ระดับที่มีความซับซ้อนและประสบการณ์ที่มากขึ้นตามระดับชั้นปี

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ วาลิกา (Valiga, 1983) เกี่ยวกับการพัฒนาการทางสติปัญญา และความคิดของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ พบว่ามีระดับสูงขึ้น จากระดับชั้นปีที่ 1 ถึงระดับชั้นปีที่ 4 และจำนวนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่มีการพัฒนาทางสติปัญญาและความคิดมีสูงที่สุด ร้อยละ 58 ประกอบกับแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล จากการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีแบบการเรียนแบบพึ่งพามากกว่าชั้นปีอื่น ๆ คือ เรียนรู้เฉพาะสิ่งที่กำหนดให้เรียน มีความอยากรู้อยากเห็นทางวิชาการน้อยมาก และแบบร่วมพึ่งคือ มองชั้นเรียนว่าเป็นสถานที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ชอบทำงานร่วมกับคนอื่นเรียนรู้เฉพาะเนื้อหาวิชา ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะจำกัดการเรียนรู้ในแนวกว้าง นักศึกษาพยาบาลระดับชั้นปีที่ 3 มีการเรียนแบบร่วมมือมากขึ้น ทำให้มีการเปิดกว้างในการพัฒนาการคิดได้มากขึ้น และนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีแบบการเรียนแบบอิสระสูงกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ คือ ชอบคิดด้วยตนเอง แคร่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ลักษณะ มีนะมันท์ และ รุจิเรศ ชนุรักษ์, 2527; กอบกาญจน์ ศรีประสิทธิ์, 2529) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 สูงกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 1

การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล มีความสำคัญต่อการเตรียมตัวให้การพยาบาลระดับวิชาชีพ ซึ่งไม่อาจละเลยได้ เนื่องจาก ความต้องการของบุคคล ครอบครัว และชุมชนมีความซับซ้อนมากขึ้น ปริมาณข้อมูลให้ผู้ให้การพยาบาลต้องนำมาใช้พิจารณาจัดการขณะปฏิบัติการมีมากมาย อีกทั้งต้องตัดสินใจในหลายๆ เรื่อง หลายๆ แบบ รวมไปถึงประเด็นเรื่องจริยธรรม สิทธิ และกฎหมาย เพื่อให้การพยาบาล และการนิเทศงาน ผู้ให้การพยาบาลทุกคนจึงต้องใช้สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับสูง ในการพิจารณาถึงความเห็นในการปฏิบัติจากข้อมูลและเหตุผลที่เชื่อถือได้ (Oermann & Gaberson, 1998) โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับสภาวะที่ต้องระบุปัญหาและวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพในการแก้ไข เช่น เมื่อประเมินภาวะสุขภาพผู้รับบริการ หรือตัดสินใจกระทำบางอย่างในสถานการณ์วิกฤติ และ ใช้ในการค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่ดี และก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดี อันจะทำให้เกิดคุณภาพการพยาบาลอย่างเหมาะสมกับการพยาบาลในอนาคต (Alfaro-LeFevre, 1994)